Nem pendültünk egy húron a hatalommal

Beszélgetés Frenreisz Károllyal

A hazai könnyűzene legendás alakjának, Frenreisz Károlynak a művészi pályáját három zenekar fémjelzi. Tizennyolc évesen került a Metró együtteshez, majd a hetvenes évek elején alapító tagja volt az LGT-nek, ahonnan két év után kivált, hogy létrehozhassa saját zenekarát, a Skorpiót. Ez utóbbi csapattal elkészített tizenegy nagylemezt, több mint egymillió példányban. Az együttes a mai napig létezik, bár keveset hallani róla, ritkán lép fel. Most ismét az érdeklődés homlokterébe kerülhet a gárda, hiszen ebben az évben ünnepli megalakulásának 25. évfordulóját. Ennek apropóján az év végén koncertet terveznek a zenekar tagjai – a zenekarvezető mellett Pálvölgyi Géza, Szűcs Antal Gábor és Papp Tamás –, ahová meghívják mindazokat, akik valaha játszottak az együttesben.

Ötéves koromban kezdtem zongorázni – meséli *Frenreisz Károly*. – A kottát előbb ismertem, mint a betűket. Később megtanultam klarinétozni. A konzervatóriumot ezen a szakon végeztem el. A gimnáziumban szaxofonoztam is. Negyedikes gimnazista koromban kerültem a Metró zenekarhoz szaxofonistaként. Ezután következett az LGT, melyet alapítóként hoztunk össze *Presser Gáborral*, *Barta Tamással* és *Laux Józseffel*. Két év után kiváltam az együttesből, és megcsináltam a Skorpiót. Miközben készültek a lemezek és követték egymást a koncertek, a nyolcvanas évek elején az Omegával elhatároztuk, szövetkezünk abból a célból, hogy meglévő felszereléseinkkel világszínvonalú hang- és fénytechnikát biztosítsunk a magyar együttesek és a hazai koncertek részére. A céget Omega néven ma már egyedül irányítom. Ez most a fő foglalkozásom. Szeretném, ha több időm jutna a zenélésre.

A kezdetektől hivatásának tekintette a zenélést? Gondolta akkoriban, hogy ebből fog majd megélni?

Nem, abszolút nem. Fiatalok voltunk, az ún. „hippi" generáció tagjai, amelyet Magyarországon szeretnek „nagy generációnak" nevezni: sok meghatározó művész került ki ebből a nemzedékből. Egészen mások voltak akkor a viszonyok. A pénz nem játszott vezető szerepet. Nem gondoltuk, hogy zenészek leszünk. Polgári családból származom, bátyáim, *Latinovits Zoltán* és *Bujtor István* műszaki és közgazdasági egyetemet végeztek, én orvosnak készültem. De kimaradtam az egyetemről, mert addigra olyan szituációba kerültem mint zenész, hogy látszott, és a szüleim is látták azt, hogy e pályán meg tudok élni, sikeres leszek. Mert ha nincs siker, ezt a pályát abba kell hagyni.

Hogyan érzi: mikor volt a csúcson a népszerűsége?

Ezt így pontosan megmondani nem lehet. A Metró zenekar is, az LGT-ben töltött két év is csúcs volt számomra. A legsikeresebb időszak talán a Skorpió megalakulása utáni év, 1974 volt: kiadtuk Rohanás című nagylemezünket, amelyet beválasztottak Magyarország minden idők legjobb tíz rocklemeze közé.

Szakmai fejlődése hogyan jellemezhető: milyen zenei felfogásból indult, és hová jutott el?

A Metró eklektikus zenét játszott. Akkoriban három zenekar volt. Az országban bárhol szívesen látták a Metrót, az Illést és az Omegát. Mindhárom zenekar úgy érezte: minden korosztály számára kell valamit nyújtania. Nem tudtunk egy zenei stílusra szakosodni. A Metróban az én zenei felfogásom mellett ott volt *Zorán* líraibb hangvételű stílusa, amit ő ma szólistaként sikeresen képvisel. Az idő múlásával az ember egyre jobban belemélyül saját zenei stílusába. Az enyémnek a kikristályosodása a Skorpióban ért el ahhoz a ponthoz, hogy azt mondhattam, most pontosan azt csinálom zeneileg, amit a magaménak érzek. Akkoriban az egyéniségeknek talán még nagyobb terük volt. Mi is angolszász eredetű rockzenét játszottunk, de abba becsempésztük a saját egyéniségünket. Az egyéni íz nagyon fontos.

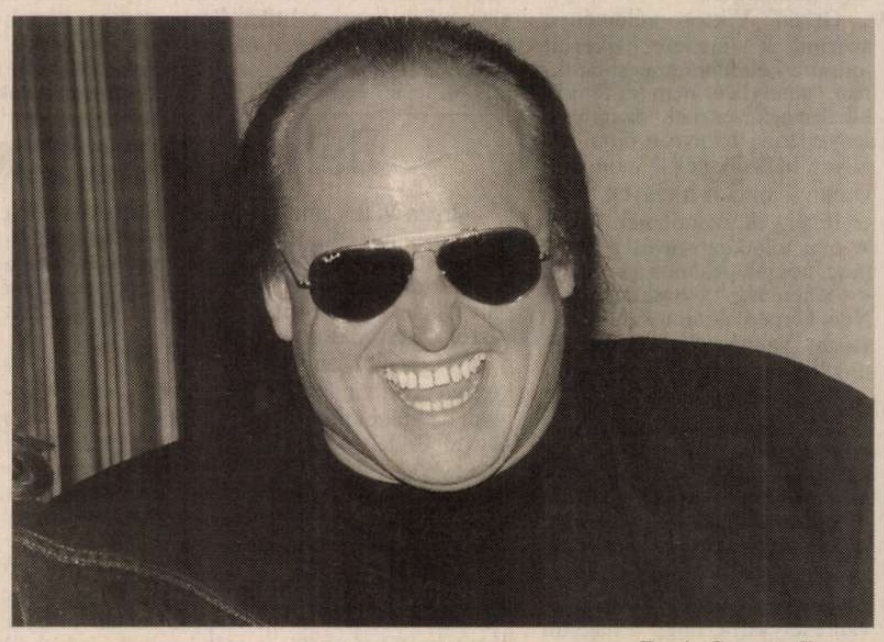

FOTÓ: GORDON ESZTER

Mintha más lett volna akkor a könnyűzene szerepe, mint ma...

Abszolút más. A diktatórikus rendszerben volt a sokat emlegetett acéli tűrjük-tiltjuk-támogatjuk, három T-betűs „kulturális irányítás". Mi a tűrt kategóriába tartozunk, mert annyira népszerűek voltak a dalaink, hogy a hatalom nem merte betiltani. Egy ellenőrző szervet raktak a fejünk fölé, melyet vagy Országos Rendező Irodának, vagy Sanzon Bizottságnak hívtak. Ezek folyamatosan kontroll alatt tartottak minket, de mi nem éreztük, hogy főnökeink vannak. Nem pendültünk egy húron a hatalommal. Fontos, hogy egykorúak voltunk a közönségünkkel. Ma az elüzletiesedés dominál. Baj, hogy a szubkulturális zenélési formák ritkán törnek felszínre. Milliók kellenek ahhoz, hogy egy zenekart ma egyáltalán megismertessenek. Erre nekünk nem volt szükségünk. Népszerűek lettünk, ezért dolgoztatott bennünket a monopolhelyzetben lévő Hanglemez Vállalat vagy a koncertszervező iroda. Ma fordítva történik. Azt szeretném, ha a magyar zene magyarul, magyar problémákról szólna. Ma is erős a hazai könnyűzene. Szép karriert kívánok a fiatal kollégáknak.

F. PAPP ENDRE

Főhajtás Lehár előtt

Ötven éve hunyt el a bécsi operett megújítója

José Carreras és *Placido Domingo* több kiváló énekessel – *Rost Andreával*, *Thomas Hampsonnal* és *Eva Linddel* – együtt lép fel július 31-én Bad Ischlben, a Kaiservillában. A koncert azoknak a rendezvényeknek sorába illeszkedik, amelyeken a magyar származású karmesterre és zeneszerzőre, *Lehár Ferencre* emlékeznek, aki kerek ötven esztendeje hunyt el a néhai *Ferenc József* császár kedvenc fürdővárosában.

Lehár Ferenc (1870–1948) a klasszikus bécsi operett stílusának megújítója. Zenekari műveket, keringőket, indulókat is komponált. Legismertebb operettjei: A víg özvegy (1905), Luxemburg grófja (1909), Cigányszerelem (1910), Frasquita (1922), Paganini (1925) és A mosoly országa (1930).

A szabadtéri hangverseny középpontjában természetesen Lehár Ferenc operettjeinek legismertebb áriái állnak, első helyen is a Dein ist mein ganzes Herz – avagy ahogyan magyarul ismerjük: Vágyom egy nő után – A mosoly országából. Carreras és Domingo emellett modern kompozíciókból is énekel. A koncertet *Marcello Viotti* vezényli.

MTI

Hogyan bírjuk ki Amerikát

A Tevan Kiadó újdonsága

Augusztus 3-án, 17 órakor könyvbemutató lesz a Magyar Írószövetség Klubjában (Bajza utca 18). A békéscsabai Tevan Könyvkiadó újdonsága kerül az érdeklődők elé: *Árpási Zoltán János* műve, a Hogyan bírjuk ki Amerikát. Az est házigazdája *Kántor Zsolt*, a Tevan Könyvkiadó igazgatója. A könyv fülszövegében *Csák Elemér* így jellemzi a művet: „A vendégdiák nemcsak nyitott szemmel járt, hanem – mint egy profi újságíró – papírra vetette, megírta kisebb-nagyobb kalandjait. Színes, élvezetes utazás részese lesz, aki olvasóként csatlakozik az első (de valószínűleg nem utolsó) könyves szerzőhöz." A könyvpremiert követően a szerző dedikálja munkáját a megjelenteknek.

BEREGSZÁSZI

Képzőművészeti telep Tállyán

Festők, fafaragók, kőszobrászok és iparművészek vesznek részt a tokaj-hegyaljai Tállyán az idei, vasárnap megnyílt Középeurópai Képzőművészeti Telep és Szabadiskola munkájában.

Közép-Kelet Európa jószerivel valamennyi országából, a határontúli magyarlakta területekről egyaránt jöttek és még jönnek az immár kilencedik alkalommal megrendezendő telepre a művészek.

A megnyitón *Kerékgyártó István*, a művésztelep vezetője elmondta: több, mint félszáz résztvevőre számítanak. A vendég litván, szerb, horvát, ukrán, ruszin, szlovén, szlovák, román, lengyel, német és magyar alkotók – akik közül többen évek óta visszatérnek ide – a tállyai Mailloth-kastélyban, annak parkjában dolgoznak.

Az augusztus 20-ig nyitva tartó művésztelep idei alkotásait három hónapig tekinthetik meg a Tokaj-Hegyaljára látogatók. Jövő tavasszal a művésztelep elmúlt kilenc évében készült legjelentősebb kő- és faszobrait, festményeit, kerámiáit állítják ki – mondta az MTI-nek Kerékgyártó István.

Mozart-fesztivál Varsóban

Varsóban vasárnap véget ért a VIII. Mozart-fesztivál hathetes rendezvénysorozata, amelynek előadásain mintegy tizenhatezren hallgatták meg a bécsi klasszikus alkotásait.

A fesztivál alatt a Varázsfuvolát 48 alkalommal adták elő. A rendezvénysorozat keretében 27 szimfonikus koncertet is tartottak.

A lengyel főváros több kulturális létesítménye is helyet adott a produkcióknak. Az operaelőadásokat a Kamara Operaszínházban, míg a koncerteket egyebek között a Lazienki-park Régi télikertjében, a Krakowskie Przedmiescie templomban és a Királyi Palotában tartották.

A Mozart-fesztivál mellett számos egyéb rendezvény várja a fővárosi és az idelátogató zenebarátokat. Az Óvárosban, a XIV. században épült Szent János székesegyház gótikus boltívei alatt a nyár végéig minden vasárnap orgonahangversenyt tartanak külföldi művészek közreműködésével.

MTI

Világidő

A tömör írógömb

Nietzsche Remington-gépe, Francis Bacon-rajzok, Tardi-képregények, Brecht-tárlat

„IGAZA VAN: ÍRÓSZERSZÁMUNK VELÜNK EGYÜTT ALAKÍTJA GONDOLATAINKAT" – pötyögte le *Friedrich Nietzsche* új írógépén első próbamondatát, miután 1882-ben – egyre súlyosabb rövidlátása miatt – elszánta magát egy „gépezet" megvételére. A filozófusnak a szándék tetté érleléséhez három évre volt szüksége, de addig is számtalan szakmai véleményt, felvételt kért a különböző készülékekről, míg végezetül nem az akkoriban világhírű Remington I-et, hanem a koppenhágai lelkész, *Rasmus Malling Hansen* írógömbjét vásárolta meg. Nietzsche a széria első darabjára tett szert, amelyet Hansen siketnémáknak fejlesztett ki. Az ötvennégy gombot tartalmazó szerkezet igazi mechanikus remekműnek számított, hiszen még a papírt fogó és szállító „kocsi" is gombnyomásra szaladt vissza; mindazonáltal a neves szerző gond nélkül vihette el útjaira írógépét, amely csupán 23 cm magas és 27 cm széles volt. Hogy mennyire hatott írásművészetére az új masina, jól tükrözi az egyre tömörebben fogalmazó, lakonikusabbá válló Nietzsche Velencéből írt levele: MIKOR LESZEK ISMÉT KÉPES, HOGY UJJAIMAT EGY HOSSZÚ MONDAT MEGÍRÁSÁRA KÉSZTESSEM!

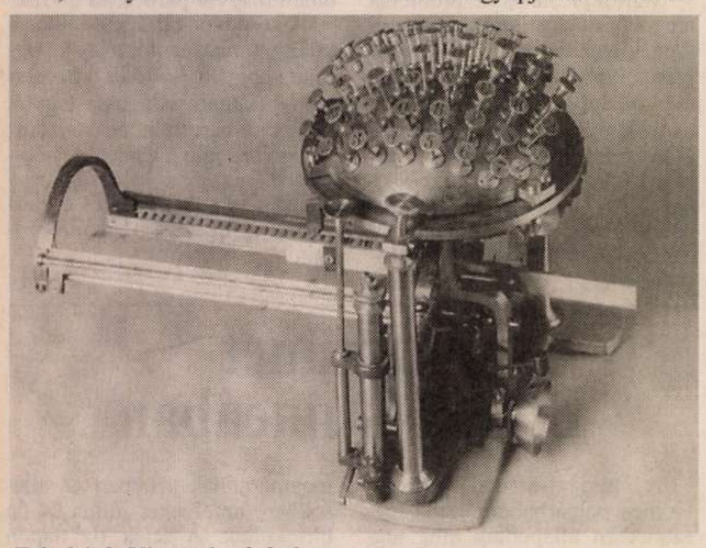

Friedrich Nietzsche írógépe

•

Jacques Tardi (1948 –) grafikus munkáiból nyílt kiállítás a hollandiai Haarlemben. A Teylers Múzeum tárlata Tardinak az első világháború lövészárok-sorozatait mutatja be, melyeket a művész nagyapjának katonatörténetei ihlettek. A monumentális fekete-fehér képregényszerű rajzok a korabeli háborús filmek és fotók világát idézik, azzal a különbséggel, hogy nélkülözik a propaganda célzatú fölvételek eufémizmusát. Tardi történeteinek megrajzolásakor gondosan ügyel a fegyverek, egyenruhák hűségére, de a csonkolt hullák, a mocsok, a patkányok és a háború egyéb szomorú kellékeinek „látványtára" is helyet kap a képeken. A kiállítás szerkesztői egyébként Tardi szenvtelen munkái mellett szerepeltetik a korabeli propaganda képregényeket is, ami kézzelfoghatóvá teszi a hatalom és a médiumok kíméletlen összekapcsolódását.

•

Több mint ötszáz eddig ismeretlen Francis Bacon-rajzra találtak az 1992-ben elhunyt angol festő hagyatékában. Bacon évtizedeken át táplálta azt a mítoszt, hogy nem rajzol, amit ugyan kevesen hittek el, így arra gyanakodtak, a szerző kételkedik a művek művészi minőségében. A legtöbb munka *Barry Joule*, *Bacon* kanadai barátjánál került elő: első bemutatásukra még augusztusban a Hullban található Ferens Art Galleryban kerül sor. Igazi reprezentatív kiállításra azonban majd a jövő év januárjában számíthatnak a Bacon-életmű hívei, amikor a londoni Institut of Contemporary Arts egy retrospektív tárlat összeállítására vállalkozik.

•

„Brecht már száz" címen nyílt meg július 24-én az esseni Deutsche Plakatmuseumban az a tárlat, amelynek kiállított alkotásain a világ minden szegletéből származó plakátkészítők reagáltak a német drámaíró, költő, dramaturg életművére. A több mint százhúsz munkát szeptember 8-ig tekinthetik meg az érdeklődők.

(FORRÁS: FRANKFURTER ALLGEMEINE ZEITUNG, DER SPIEGEL)

AZ INDIAI FILMEKÉ a főszerep az idei Egri Filmművészeti Nyári Egyetemen, amelyet 24. alkalommal rendeznek meg szombattól augusztus elsejéig. Megnyitó beszédében *Satnam Jit Singh* nagykövet hangsúlyozta: Indiáé a világ legnagyobb filmipara. Évente ezer játékfilm és több száz dokumentumfilm készül. A tizenegy indiai film mellett a nyári egyetem hallgatói megtekinthetik a Duna Televízió legújabb filmjeit is. MTI

LAPORZÓ

Szegedi rózsák és orosz novella

A kecskeméti Forrás és a szegedi Tiszatáj júliusi száma egyaránt megemlékezik *Baka Istvánról*, a kitűnő költőről, prózaés drámaíróról, aki most lenne ötvenéves. A három éve elhunyt Baka Istvánnak ez alkalommal megjelent egy közös verseskötete *Kormos Istvánnal*, és *Móser Zoltán* könyve, melyben a szerző több műfajú művekkel – főképp fotókkal – emlékezik barátjára és munkatársára. Az írás címe (A mise elkezdődött) egyrészt Baka Szekszárdi miséjére, másrészt a költő korai halálára utal. *Szőke Katalin* Yorick pokla című cikkében a Kormos István és Baka István által egyaránt felhasznált Yorick-motívum egybeeséseiről és különbségeiről értekezik. *Szigeti Lajos Sándor* irodalomtörténész az angyal-motívumot kíséri végig Baka munkásságában, kérdés formájában summázva a lényeget: „Hiábavaló volt tehát a költői-emberi kísérlet: odafordulni és megkapaszkodni az égi világot közvetítő lényekben, s vajon ők – a várt feladat-teljesítés közben – bukásra ítéltettek? Az olvasó csak nemmel válaszolhat, megismerve azt a költői teljesítményt, amely e versek és e motívum hozadéka is, az igazi választ azonban csak Baka István és (még inkább) angyalai tudják odafönt!" *Géczi János*, a hajdani barát és írótárs Megjegyzések a szegedi rózsákról címmel emlékezik Baka Istvánra és a rózsa-motívum szerepét vizsgálja műveiben. Az orosz író, *C. Odrajas* is a szegedi költőre emlékezik Orosz novellájában, barátját idézve, aki a műben holta után keresi fel őt otthonában (a művet *Árpás Károly* fordította).

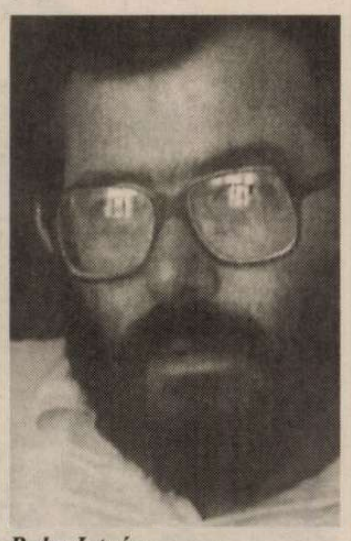

Baka István

MÓSER ZOLTÁN FOTÓJA

A Forrás az évforduló alkalmából közli Baka István kiadatlan emlékezését az atyai barátról, Kormos Istvánról (Pulóverujjak angyalszárnya címen – ismét az angyal-motívum!), és közli Móser Zoltán Itt és ott című vers- és fotográfia összeállítását.

Mindkét lapban olvasható egy-egy izgalmas beszélgetés az erdélyi irodalom közelmúltjáról. A Tiszatájnak az idén Kossuth-díjjal kitüntetett *Lászlóffy Aladár*, a Forrásnak a Kő hull apadó kútba és az Agancsbozót című regények szerzője, *Szilágyi István* válaszol. Lászlóffy (a maga és írótársai indulása ürügyén) mondja a költői „csoportosulásokról", az irodalmi nemzedékekről: „Szerintem soha nem attól lesznek a csoportosulások a költészetben vagy a társadalomban, hogy van-e rájuk szükség. Attól van rájuk szükség, hogy léteznek. De ezt nem előre megfontoltan szokták elgondolni. Ezt mint törvényszerűséget legfeljebb észrevételezhetjük, de minősíteni, hogy kell, nem kell, nem érdemes..." Izgalmas az interjú, hisz benne a hajdani Forrás-nemzedék egyik vezéralakja követi végig egy generáció, egy jelentős írói teljesítményeket termő korosztály munkásságát, és nemcsak arra emlékezik, ami szép volt.

KÁKONYI PÉTER